
Redactioneel

De laatste drie jaren hebben we achtereenvolgens hoogconjunctuur, een diepe crisis en een beperkt herstel gekend. Met de snelheid waarmee deze storm over onze arbeidsmarkt blies, heeft ook de term *knelpunteconomie* opgang gemaakt. In de themakatern gaan we op zoek naar de achterliggende betekenis. Trekken we de parallel met het meer vertrouwde begrip *knelpuntberoep* dan kunnen we er ons wel iets bij voorstellen. Volgens het Groot Woordenboek van de Nederlandse Taal is een knelpuntberoep 'een beroep waarvoor de vacatures ook in tijden van werkloosheid moeilijk ingevuld raken'. Vervangen we 'beroep' door 'economie' dan weten we meteen waar we aan toe zijn.

In een eerste bijdrage van het Steunpunt WSE nemen we de proef op de som en stellen we vast dat de knelpunteconomie wel degelijk in het vizier komt. Ondanks de gestegen werkloosheid blijft globaal genomen het aantal potentiële werkzoekenden per vacature beperkt. Ook op niveau van de beroepsgroepen werden de kaarten niet drastisch dooreen geschud tijdens de crisis en hielden de kwantitatieve tekorten vaak stand. Dit resulteerde in een aanhoudend grote stock aan knelpuntberoepen. Ter aanvulling van de krapteanalyses stellen we eveneens een meting van knelpuntvacatures voor. We identificeren een op de vijf van alle afgehandelde vacatures als knelpuntvacature en een op de tien zelfs in kritieke toestand.

In een tweede bijdrage staan we stil bij een aantal omgevingsfactoren die van invloed zijn op de discrepanties tussen vraag en aanbod. We bekijken achtereenvolgens de conjunctuur, de demografische trends, de arbeidsdeelname van kansengroepen, de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, en de te verwachte trends in competentiebehoeften en opleidingsniveaus. Hierin wordt onder meer verduidelijkt hoe we tot de vaak geciteerde 'bijna 300 000 vervangingsvacatures' komen. We stellen

ook vast dat een toenemende vervangingsvraag gepaard gaat met een afkalvende instroom van jongeren. De aansluiting tussen vraag en aanbod wordt de komende jaren danig op de proef gesteld.

Vervolgens werpt Els Van Geel (VDAB) een licht op 20 jaar knelpuntanalyses. Eerst wordt de historiek en methodologie voor het afbakenen van knelpuntberoepen uit de doeken gedaan. Daarna volgt een inhoudelijke analyse van de knelpunten. Aandachtspunten zijn het structurele karakter van de meeste knelpuntberoepen en een blijvend tekort aan technisch geschoolden als belangrijkste oorzaak.

Eenmaal de analyse gemaakt, stappen we over naar de oplossingen die aangereikt worden. Hiervoor geven we het woord aan het beleid. Raf Boey (Departement WSE) bijt de spits af met een overzicht van de beleidsmaatregelen die uitgezet worden om de knelpunten op de Vlaamse arbeidsmarkt te verlichten. Enerzijds wordt er meer ingezet op samenwerking en partnerschappen. Anderzijds wordt er ook een grotere verantwoordelijkheid bij het individu gelegd: jongeren, werkzoekenden én werkenden worden ertoe aangezet om actief mee te denken over hun (toekomstige) ambities en competenties.

Twee initiatieven worden verder toegelicht. Fons Leroy (VDAB) stelt eerst het gloednieuwe 'Actieplan geïntegreerd knelpuntenbeleid' voor. Dit houdt onder meer in dat de (her)oriëntering van werkzoekenden een meer manifeste plaats krijgt in de trajectbegeleiding. Daarna bepleit hij samen met Leen Vanaerschot (SERV) het belang van 'Competent', een gemeenschappelijk referentiekader om in Vlaanderen beroepsactiviteiten en -competenties te beschrijven. Bedoeling is dat het instrument uitgroeit tot een databank die toelaat om een op competenties gebaseerde matching van vraag en aanbod te realiseren. Ook in de daaropvolgende

bijdragen duikt het belang van een competentie-gedreven arbeidsmarkt- en loopbaanbeleid steevast weer op. We laten achtereenvolgens de vakbonden, werkgevers, sociale profit en uitzendsector aan het woord. Zij geven elk hun visie op de knelpuntenproblematiek en voeden het debat met eigen klemtonen en oplossingsstrategieën.

We sluiten de themakatern af met drie artikels aangereikt vanuit de academische wereld. Miet Lamberts (HIVA) schetst op basis van verschillende studies een overkoepelend beeld van de diverse oorzaken, mogelijke oplossingen en de rol van verschillende actoren. Ze benadrukt dat de oorzaken van (en dus ook oplossingen voor) knelpuntvacatures en knelpuntberoepen zich zowel aan de aanbodzijde als aan de vraagzijde van de arbeidsmarkt situeren. De rol van arbeidsmarktactoren en het beleid kan hierin al dan niet remediërend werken. Sarah Vansteenkiste, Marijke Verbruggen en Luc Sels (K.U.Leuven) gaan na of een flexibele opstelling van werkzoekenden lonend is. De resultaten wijzen erop dat werklozen met een flexibel zoekgedrag gemiddeld minder jobaanbiedingen ontvangen dan de andere werklozen. We nemen de suggestie ter harte dat een heroriëntatie in het zoekgedrag best gepaard gaat met een duidelijke focus ten aanzien van de verdere loopbaan. Joep Konings en Damiaan Persyn (K.U.Leuven) argumenteren dat de werkloosheidsval gecombineerd met de structuur van de Belgische werkloosheidsuitkering bijdraagt tot de moeilijke invulling van vacatures. Ze bepleiten een systeem waarin de werkloosheidsuitkeringen sterker en sneller dalen naarmate men langer werkloos is, maar waarbij ter compensatie meer middelen gaan naar actieve begeleiding van de werkzoekende, op maat van het individu.

In *Open Debat* vertrekken Peter van der Hallen en Stijn Gryp (ACV) van de idee van een rugzak met daarin maatregelen op maat en ten gunste van zowel werknemer als werkgever. Benieuwd wat zij allemaal in de rugzak stoppen? Joost Bollens (HIVA) bespreekt vervolgens de belangrijkste bevindingen van de internationale conferentie 'Active labour market policies for the Europe 2020 Strategy' dat in oktober 2010 heeft plaats gevonden. In dit artikel wordt onder andere dieper ingegaan op de relatieve effectiviteit van diverse instrumenten voor een actief arbeidsmarktbeleid, gaande van opleidingsprogramma's voor werkzoekenden,

loonkostensubsidies tot het versterken van zoekvaardigheden.

In de rubriek *Monitoring van de Arbeidsmarkt* analyseert Laurence Laloy (Federaal Planbureau) de structuur en de evolutie van de overheidswerkgelegenheid in België. Per deelsector en bedrijfstak wordt de werkgelegenheid uitvoerig besproken. Ook een analyse naar functie en persoonskenmerken komt kort aan bod in dit artikel. Menno de Vries (UWV WERKbedrijf) kaart vervolgens het belang van intersectorale mobiliteit bij werkzoekenden aan. De auteur toont aan dat werkzoekenden die zich niet alleen richten op de sector waarin ze al gewerkt hebben, maar ook verder kijken op de arbeidsmarkt, hun kansen op werk vergroten.

De Nobelprijs economie 2010 is toegekend aan Peter Diamond, Dale Mortensen en Christopher Pissarides. Ze worden onderscheiden voor hun analyses die beter inzicht verschaffen in de werking van de markten, meer bepaald de arbeidsmarkt. Hun theoretische inzichten kunnen gebruikt worden om een antwoord te formuleren op de vraag waarom er veel werkloze mensen kunnen zijn wanneer er tegelijkertijd veel openstaande vacatures zijn. In *Gelezen en Onderstreept* neemt Walter Van Trier het werk van deze laureaten grondig onder de loep.

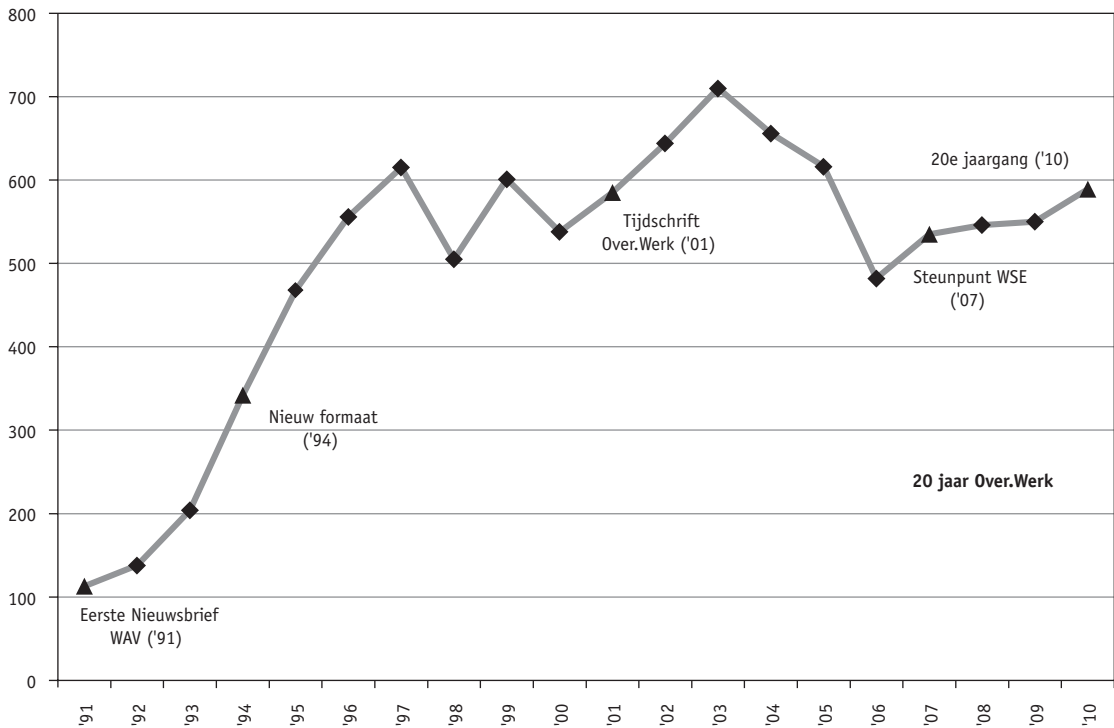
20 jaar Over.Werk

U heeft het al gemerkt, voor u ligt opnieuw een rijkelijk gevuld nummer van Over.Werk met uiteenlopende bijdragen van zowel de onderzoeksweld als de beleidsactoren. Het is intussen 20 jaar geleden dat het eerste nummer van dit tijdschrift verscheen, toen nog Nieuwsbrief van het Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming. In de loop der jaren onderging deze nieuwsbrief enkele gedaanteverwisselingen. In 1994 werd het formaat aangepast, in 2001 werd de Nieuwsbrief omgetoverd tot het Tijdschrift Over.Werk, en in 2007 werd Over.Werk structureel verankerd in de werking van het nieuwe Steunpunt Werk en Sociale Economie. Terwijl het kleedje, de logo's en de stijl regelmatig bijgestuurd werden, bleef de finaliteit dezelfde: het arbeidsmarktonderzoek in Vlaanderen en Europa op de voet volgen, kort op de bal spelen bij nieuwe, beleidsrelevante vraagstukken, met bondige en toegankelijke artikels aan de brug tussen

wetenschap en beleid werken, en het netwerk van arbeidsmarktonderzoekers versterken.

Het resultaat van deze 20 jaar vatten we samen in de onderstaande grafiek. Met een gemiddelde van 500 pagina's per jaar sluiten we in 2010 af met een voorlopige tussenstand van in totaal liefst 10 000

pagina's met actuele arbeidsmarktinformatie. We willen van de gelegenheid alvast gebruik maken om de talrijke auteurs te bedanken die in het verleden bijdragen geleverd hebben. Tot slot willen we u nog, beste lezer, danken voor de blijvende interesse. We hopen u ook in deze 21e jaargang verder te boeien en wensen u veel leesplezier!

Het redactieteam